

Handlings- orienteret spiritualitet

Musikeren Peter Bastian vil med sin nutidige, handlingsorienterede spiritualitet give individet og kulturen et løft, som kan bære os ind i en ny global bevidsthed. Med denne bevidsthed kan vi tage et fælles ansvar som medskabere af vores fremtid i stedet for at blive hængende i offermentaliteten.

Af Christine Lind Ditlevsen

– Jeg mener, vi befinder os i en kulturel krise.

Peter Bastian lægger hårdt ud. Vi sidder i hans lydstudie på Ydre Nørrebro i København. Omkring os i de andre lokaler spiller unge entusiastiske musikere sprællevende jazz – en passende underlægningsmusik til dagens hovedperson, der har viet næsten hele sit liv til musikken. Hans anden store interesse er en spiritualitet eller en interesse, som det viser sig, er vævet ganske meget ind i Peter Bastians liv som musiker. Vi skal tale om Bastians bud på en nutidig spiritualitet, men først må vi omkring hans kritik af den måde, vi for tiden forvalter dét at være menneske på. Peter Bastian tager udgangspunkt i krisen – den kulturelle vel at mærke – og han mener, at angsten for hierarkier er en væsentlig del af problemet. Uviljen mod hierarkier ender i modstand mod udvikling.

– Fordi udvikling forudsætter, at der er noget, der er bedre, højere end noget andet – og det har vi det meget svært med. Der er tre ting ved vores højt udviklede postmoderne individualitet, som har vist sig at være problematiske: Det ene er selvoptagethed, det andet er offerbevidsthed og det tredje er modstanden mod hierarkier eller fladlandsmentaliteten: "Jeg er okay, du er okay. Jeg har min sandhed, den er virkelig for mig, og du har din sandhed, den er virkelig for dig, respekt!" Alle stemmer skal høres, men vi har det virkelig svært med at favne, at vi har forskellig dybde, at mindst talt ikke alle personlighedsstrukturer er lige fabelagtige og at noget er lodigere end andet.

Vi mangler ifølge Peter Bastian nogle overordnede retningslinjer for vores liv som individer. Moralske retningslinjer, kan man sige, som engang fandtes i en ydre form, men som forsvandt sammen med afviklingen af kristendommen og landbrugssamfundet osv.

– Min bedstefars liv var styret af kategoriske imperativer. Kirken fortalte, at livet er en slags eksamenssituation, og du skal opføre dig ordentligt for at komme i himlen. Familiestrukturerne var stort set indiskutable med veldefinerede pligter for manden og kvinden, det samme gjaldt relationen til landsbysamfundet, Gud, konge og fædreland. Hans liv udfoldede sig i en sammenhæng, hvor det ikke først og fremmest handlede om Mig, og hvordan Jeg har det, men om at opføre sig ordentligt.

Med nysgerrigheden som drivkraft

For Peter Bastian at se, har den enkeltes ego taget over som livsprojekt frem for et engagement i en fælles ydre ansvarlighed. Og dét giver i kombination med udviklingsubehaget en kedelig og unysgerrig, flad verden.

– Problemet med egoet er identifikation med fortiden. Vi bliver mere interesserede i det, vi ved i forvejen, i at bevare og beskytte det gamle frem for at skabe det nye. Dvs. det bliver en omsorgskultur frem for en udviklingskultur. Vi pudser næser i stedet for at fokusere på

udvikling. For eksempel i forhold til de globale problemer, hvor vi står med ansigtet vendt mod fortiden, mens udviklingen blæser os ind i fremtiden. Og vi ser alt det, vi elsker – pandabjørne, barndommens land, min vidunderlige gamle klarinetlærers musikkultur – forsvinde. Samtidig har vi dæmoniseret vores civilisations ekspansive kreativitet – den har ført til atombomben og klimakrisen – så vi har malet os op i et hjørne af magtesløshed. Resultatet er den økologiske syndsbevidsthed: Mennesket er til skade for planeten, og vi bør træde så varsomt som muligt. Bedst var det, hvis vi slet ikke var her! Det er der fandeme ikke megen evolutionær drivkraft i!

Jeg siger: "Hey, lad os vende os om og stirre ind i fremtiden og tage ansvar for udviklingen." Vi bliver nødt til at udvikle os ud af krisen, så vi skal have så mange designere og ingeniører som muligt - ingeniørerne er fremtidens helte! Vi har rigeligt med studieværter, psykologer og kunstnere. Nu skal vi skabe fremtiden sammen i stedet for at hænge ud i offerbevidsthedens uendelige venten på det rette øjeblik.

– Individet opdyrker en identitet skabt af fortiden i stedet for at skabe fremtidens. Fremtiden og det uvisse er meget mere interessant end det, vi allerede ved, og end der, hvor vi *har* været. Fremtiden som undersøgelse, som spørgsmålstegn, som nysgerrighed. Vi har et fabelagtigt uudnyttet potentiale for at skabe i fællesskab.

– Og når vi skaber, er der jo ingen modstand mod hierarkier og vertikale forskelle. Tværtimod er det, når vi når det højere – den løsning, vi øjeblikkelig genkender, at vi fryder os. Og det er en af de ting, jeg synes er helt fabelagtig ved den ene side af spiritualitetens projekt – nemlig den spirituelle identitet som *skabende*. Kald det kollektiv bevidsthed eller musisk samvær på højt plan. Det, der er karakteristisk for den eksistensform, er, at der er en naturlig genkendelse af det højere. Hvad det højere er afhænger af sammenhængen. Når vi spiller, er det højere et musikalsk udtryk, men når vi undersøger de store spørgsmål, genkender vi det højere som et mere omfattende perspektiv på livet. I den tilstand finder vi en fundamental identitet som retning opad.

Trompetisten Miles Davis arbejdede med en trommeslager for at finde et trommegrove som komplementerede en ny melodi, han havde skrevet. De arbejdede i dagevis uden resultat, og så gav trommeslageren op. Miles Davis spurgte: "Do you have any idea what I'm hitting at?" "No!" Trommeslageren var helt blank, og Miles svarede: "Neither do I! But we will know it when we hit it!"

Spiritualitetens projekt

– Jeg kan pege på tre positioner i min omverdensrelation: Den ene er identitet som egoet, den anden som væren og den tredje som skabende. Egoet er først og fremmest interesseret i fortiden. Egoets forhold til nuet er, at der er

noget frygtelig galt, og derfor manipulerer vi nuet for at genskabe fortiden som fremtid. Det spirituelle projekt har altid været at gennemskue egoets position, og den traditionelle spiritualitet har vist os vejen til nuet. Til Væren. Du finder den måske gennem meditation, og du opdager din dybeste identitet. At den, du fundamentalt set altid allerede er, er fuldstændig hel. Du er uden historie og ydre identitet, utraumatiseret og du flyder over af fuldkommen henrykkelse og fascination uden, at du kan pege på hvorfor. Ingen begreber. Du finder din værens grund, det absolute subjekt, bevidstheden selv, Buddhismens Nirvana, Eckhard Tolles Nu!, Kristendommens Himmerige.

– Fundamentalt for næsten al spiritualitet er ønsket om at komme væk fra verden. "Det her liv, er ikke det egentlige liv", siger den klassiske spiritualitet. "Det er det hinsidige, vi skal stræbe efter." Og det har selvfølgelig været målet i en virkelighed, der er cirkulær og uden reel udvikling. I 5.000 år sidder de og maler de samme køer i en grotte i Frankrig! Sommer, vinter, fødsel, lidelse, død. Og så én gang til. Lidelse i én uendelighed. Og så opdager du Himmerige. "Lad mig komme væk." Den klassiske spiritualitet giver mennesket adgang til en mening med al lidelsen: "Livet er skrækeligt, men det kan ende lykkeligt. Der er en vej ud. Opfør dig ordentligt, så får du belønningen til sidst: Goodbye cruel world!"

– Men vi lever i en verden under udvikling. Der er mere udvikling i Picassos ene liv end i de 5.000 år med franske køer, og det betyder, at vi kan fortolke den spirituelle erfaring helt anderledes. Det handler ikke om udfrielse fra livet, men udfrielse til livet. Vi finder en tredje position, som er en fuldstændig positiv eksistens som medskabende. Vi er ikke på nogen måde adskilt fra den proces, som vi er en del af, og uanset om vi vil det eller ej, er vi altid allerede fuldstændig ansvarlige for vores liv. Det er, som *Væren*, en position uden selvbevidsthed, hvor du er fuldt og helt tilstede her og nu. Ikke hvilende i nuet, men dynamisk engageret, som retning, som en pil opad. Dén vej! Når vi mødes i den position, går der ild i fællesskabet, og pludselig er der ingen grænser for, hvad vi kan udrette sammen. Vi er totalt resultatorienterede. Vi vil have noget til at ske. Vi leder efter det nye, det endnu ikke skabte, det som vi ikke rigtigt ved, hvad er, men som vi genkender, når vi ser det. Vi vil udvikle noget sammen – på et højere plan. Det er en fuldstændig anderledes positiv form for kreativitet end egoets opslugthed af problemløsninger. Forestil dig kunstnerens kompromisløshed som ingeniør, arkitekt, økolog, politiker.

– Så på den ene side er du altid en fuldstændig ubrydelig del af livsprocessen. Det er ikke på nogen måde muligt at melde sig ud af livet. Hvad skulle du melde dig ind i? Og på den anden side er du, som absolut *Væren*, altid allerede fuldstændig fri af processen. De to positioner er én.

Stor pige – op og stå!

Peter Bastian bruger begreberne "horisontalitet" og "vertikalitet" for at tydeliggøre den kulturelle krise, han mener, vi befinder os i lige nu. Udvikling forudsætter begge begreber. Horisontaliteten udtrykkes som følsomhed for detaljen, for omsorg og differentiering. Vertikaliteten udtrykkes som perspektiv, udvikling og integrering. "Dybde" er samlebetegnelsen for det niveau af horisontalitet og vertikalitet, vi mestrer. Tiger Woods ved alt om, hvordan man holder på golfkøllen, det er differentiering. *Hole in one*, det er integrering. Differentiering uden integrering er støj og opleves inde fra som stress. Integrering uden differentiering er livløshed.

Jeg spørger Bastian om, hvor medmenneskeligheden er henne i vertikaliteten.

– Der findes umenneskelighed og menneskelighed både i horisontaliteten og i vertikaliteten.

Eleven har ikke øvet sig, for hun har haft travlt, og hun lider af kærestesorg. Som sædvanlig! Hun forventer en kop kamille og et klap på kinden, men jeg er mere interesseret i, at hun udvikler sig end i, hvordan hun har det, så jeg siger: "Jamen hvis du ikke har øvet dig, så synes jeg, vi skal stoppe denne her farce. Du spilder min tid, og du spilder din egen tid." "Hvad vil du ha', jeg skulle have gjort?" klynker offeret. "Du kunne have stået tre timer tidligere op, så havde du haft masser af tid til at øve dig. Det er der ingen, der er døde af. Spørgsmålet er, hvor meget du vil det her!" Så jeg giver hende en klar besked om, hvad der er væsentligt, og hvad der er uvæsentligt i stedet for endnu en gang at prøve at forstå. Jeg giver hende en retning. Det er forskellen på vertikalitet og horisontalitet. Når hun falder, løfter jeg hende ikke op og stryger hende med håret. Jeg siger "Stor pige – op og stå!" Men hvis hun nu ikke havde øvet sig, fordi hendes mor var død, ja så havde hun selvfølgelig fået en autentisk omsorg og trøst, kamille og et klap på kinden. Horisontalitet alene er stagnation, vertikalitet alene er iskold.

Ifølge Peter Bastian har psykologien og dens indflydelse på, hvordan vi forstår os selv som mennesker, en stor del af ansvaret for udviklingen af offerbevidstheden og den deraf følgende ansvarsforflygtigelse.

"Vi står med ryggen mod fremtiden og ser alt det, vi elsker – pandabjørne, gamle kulturer, min vidunderlige gamle klarinetlærers musikkultur – forsvinde. Hjælp! Der er kun mig tilbage!"

– Vi forstår os selv som psykologiske væsener. Der er ikke noget galt med psykologien, den har givet os mange gaver, men psykologien er en videnskab. Den er interesseret i årsagssammenhænge, og det betyder, at du i kraft af din psykologiske selvforståelse bliver mere interesseret i, *hvordan* du har det, og *hvorfor* du har det sådan end i at tage ansvar for dine handlinger. Og det er offerbevidsthedens problem. Tag min kammerat Bent fra min gymnasietid: Han opførte sig forfærdeligt i en historietime, og læreren stopper ham med et "Bent, den opførsel er fuldstændig utilstodelig, hvad har du at sige til det?" Og så forklarer Bent, at han var oppe at skændes med sine forældre, at de var helt urimelige, og at han havde det meget skidt. Hvortil læreren svarer: "Det her er et eksempel på, hvordan psykologiens virus infiltrerer den gymnasiale selvforståelse. For du gav mig en forklaring, men jeg bad om en undskyldning!" Her modstilles to virkeligheder, nemlig ofrets virkelighed og det ansvarlige menneskes virkelighed, og de to virkeligheder har ikke et atom til fælles. Der var kun ét menneske, der kunne genskabe en god atmosfære i den situation, og det var Bent. Hvis han havde givet en autentisk undskyldning, kunne undervisningen have fortsat, sandsynligvis endda på et højere niveau.

– Det er problemet med den psykologiske selvforståelse. Vi bliver sindssygt interesseret i, hvordan vi har det, og succeskriteriet for vores liv er blevet lykke. Det vil sige, at vores livs succeskriterium er en måde at have det på!

Der skal fem til at spille rent

Men den ekstreme individuation, som er gennemført med det postmoderne menneske – altså os – muliggør et evolutionært spring ind i fremtiden, som netop forudsætter det ekstremt individualiserede selv: Udviklingen af kollektiv bevidsthed. Kald det *det højere vi*, og her finder vi kernen i Peter Bastians spiritualitet.

– Lad mig give dig et eksempel på, hvad jeg vil kalde en spirituel erkendelse, der handler om forholdet mellem individualitet og fællesskab. Vi samlede *Den danske blæserkvintet* i 1968. I starten havde vi forskellig musikalsk opfattelse af, hvordan for eksempel Carl Niensens Blæserkvintet skulle spilles, og i forsøget med at komme til enighed måtte vi alle gå på kompromis med vores egen opfattelse. Det kom der tit noget ud af, som ingen hadede, men heller ingen elskede. Man kan sige det sådan her: Helheden blev mindre end summen af delene. Det er et eksempel på *fællesskab på bekostning af individualiteten*.

– Når vi så havde solo, så var det den enkelte, der bestemte, og så valgte man måske at brillere på en måde, der brød den symfoniske kontinuitet. Som er et eksempel på *individualitet på bekostning af fællesskabet*. Alt dette beskriver den sædvanlige dynamik mellem fællesskab og individualitet: De er komplementære. Det ene

er på bekostning af det andet. Det er sådan, jeg i meget høj grad ser problemet med individualitet og fællesskab. Vi kan godt finde ud af være sammen, juleaften fx, hvor man fejrer klanen, men vi holder os tilbage, smiler og tilpasser os ved at lægge umådelige bånd på individualiteten.

– Men efter vi havde spillet fem år, sagde vores mentor, dirigenten Sergiu Celibidache, til os: "Nu er Den danske Blæserkvintet blevet en bedre musiker, end I er. Bedre end du er, bedre end du er osv." Og vi opdagede, at han havde ret. Vi opdagede, at vi havde skiftet identitet fra vores individuelle instrumenter, hvor fx jeg identificerer mig med fagotten og Bjørn med oboen, til identiteten som *Den danske Blæserkvintet*. Identitet med den helt vidunderlige klang, vi havde udviklet, identitet med en fælles musikalitet og med vores fælles måde at opfatte musikken på.

– Men *samtidig* er individualiteten ekstremt forstærket, for den enkelte har ansvaret for det hele. Der skal én til at spille falsk, men der skal fem til at spille rent. Hvis en af os spiller falsk, er det hele falsk, og hvis én spiller urytmisk, er det hele urytmisk. Men oven i det opdager vi hver især – og det her er mystisk, fordi jeg har svært ved at forklare det videnskabeligt – at vores individuelle ansvar udfolder sig i en langt større musikalsk dybde. Dybde forstået som horisontalitet og vertikalitet, følsomhed for detaljen og fornemmelse for struktur og sammenhængskraft. Den dybde, der står til rådighed for mig i blæserkvintetten som kollektiv er *mere omfattende* end, hvad jeg normalt har adgang til. Jeg er en god kammermusikinstruktør, men jeg kan ikke instruere Carl Nielsen på det niveau, som jeg rummer, når vi er sammen alle fem. Den dybde er simpelthen ikke tilgængelig for mig. Det er et ejendommeligt element, som man kan kalde *fællesskabets synergi*.

– Du opdager, at et fuldkomment fællesskab og en forstærket, autonom individualitet fra et vist niveau er én tilstand i stedet for at være komplementære modsætninger. Det bliver du overvældet af. Det er ikke nødvendigvis mere ekstatisk, end Carl Nielsen er det pågældende sted, men det er godt nok ubeskriveligt tilfredsstillende. Det er det, der har holdt os sammen i de 40 år, vi har spillet sammen. Vi kan ikke få nok af det. Det vil jeg kalde en spirituel oplevelse, fordi det er en oplevelse, der løfter dig til et udsigtspunkt, du ikke engang anede eksisterede. Den spirituelle erfaring er at finde et højere udsigtspunkt i dit liv, og det er på den måde en forstærkelse af den individuelle integritet.

"Den spirituelle erfaring er at finde et højere udsigtspunkt i dit liv."

– At mødes på et så højt eksistensniveau er relativt overkommeligt som musikere, fordi alle kommunikerer med alle hele tiden i musikken. Vi kan spille i munden på hinanden. At få det til at bryde frem i et samtaleforum er vanskeligere, fordi vi kun kan tale en ad gangen. Alligevel er det muligt, og jeg har siden 1999 deltaget i en international gruppe af mennesker, som arbejder på det projekt med åbenbar succes.

Peter Bastian sætter sin lid til, at den oplevelse vil få flere og flere til at overgive sig til fællesskabet og til det, fællesskabet kan.

– Det handler om udvikling af bevidsthed. Springet i bevidsthedsudviklingen fra den bevidsthed dyr har til menneskets reflektive bevidsthed markerede et fabelagtigt og betydningsfuldt nybrud i livets historie. Det, vi arbejder med at udvikle nu – *det højere vi* eller *intersubjektiv bevidsthed* – er måske et lige så afgørende skift i bevidstheden. Og det vælter op af jorden og ud af Internettet netop nu! Prøv bare at Google "collective intelligence"!

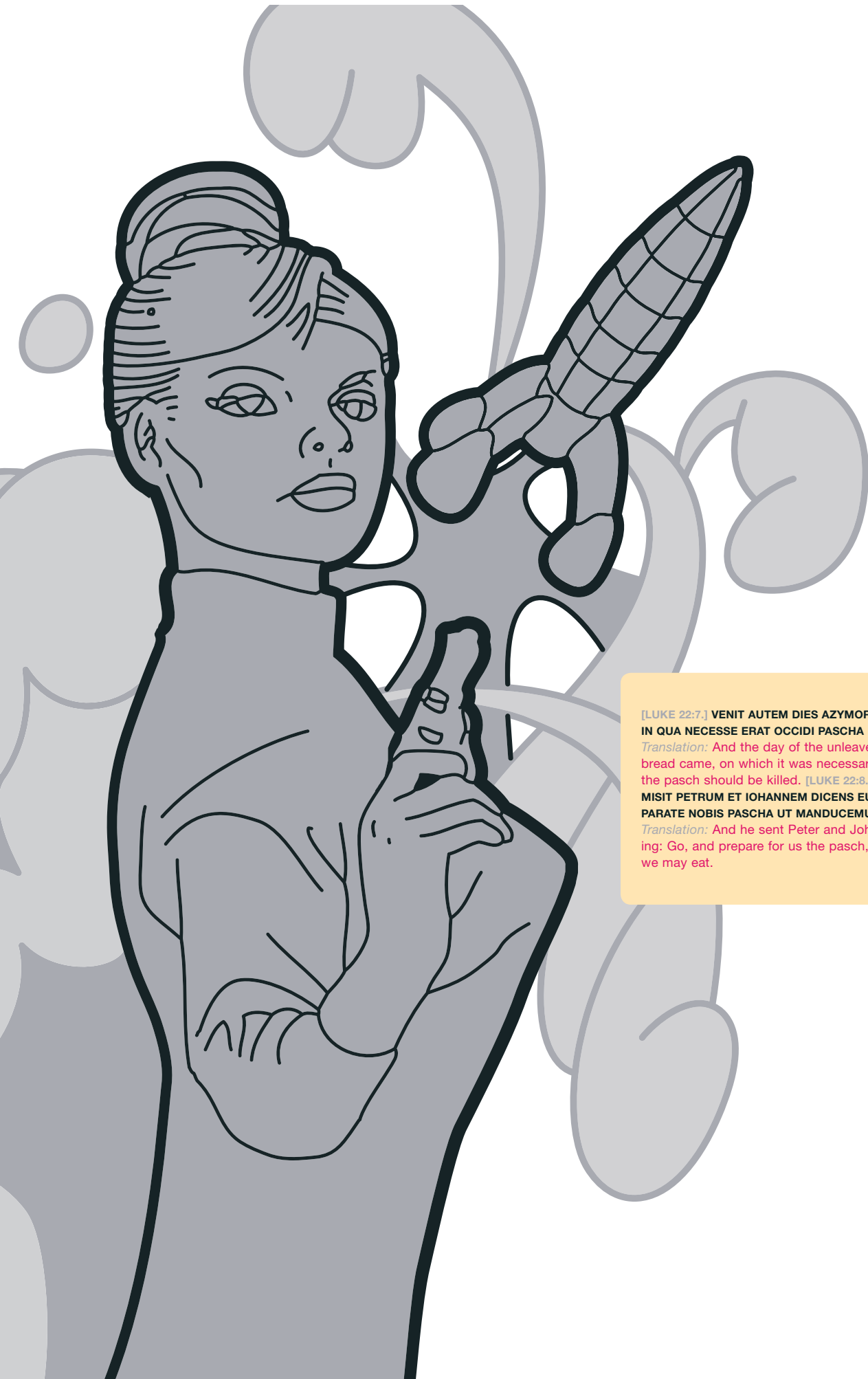
– Jeg ser et håb i *det højere vi*, for som med blæserkvintetten opdager vi, at alt, hvad vi har af kvalifikationer og uddannelse, kommer i spil i en forstærket kreativitet. Der er ikke nogle tidspunkter, hvor jeg føler mig mere levende og givende. Adgangsbilletten til *det højere vi* er, at vi parkerer vores egeninteresser i våbenhuset for i det øjeblik, du promoverer din egen dagsorden, falder *alting* til jorden. Det er simpel empiri. Men netop fordi den kontekst, vi mødes i *forudsætter*, at vi stiller egoet ude i våbenhuset, er vi faktisk i stand til at finde løsninger, hvor det ikke er egeninteresser, der driver værket. For helhedens skyld.

CHRISTINE LIND DITLEVSEN religionshistoriker og fremtidsforsker ved Institut for Fremtidsforskning. cld@cifs.dk

PETER BASTIAN

Den danske musiker Peter Bastian er optaget af fysik, natur, filosofi og mennesker og af at udvikle en nutidig spiritualitet. Han spiller blandt meget andet i kammermusikensemblet "Den danske Blæserkvintet" og i multimusikgruppen BAZAAR. Han har fået sine landsmænd til at interessere sig for musikkens væsen gennem sin bog "Ind i musikken", som har solgt over 100.000 eksemplarer. Han er en højt respekteret foredragsholder.

**[LUKE 22:7.] VENIT AUTEM DIES AZYMORUM
IN QUA NECESSE ERAT OCCIDI PASCHA**

*Translation: And the day of the unleavened
bread came, on which it was necessary that
the pasch should be killed.*

**[LUKE 22:8.] ET
MISIT PETRUM ET IOHANNEM DICENS EUNTES
PARATE NOBIS PASCHA UT MANDUCEMUS**

*Translation: And he sent Peter and John, say-
ing: Go, and prepare for us the pasch, that
we may eat.*